

До УНСС
Катедра „Финанси“

РЕЦЕНЗИЯ

От рецензент (име, академична длъжност и научна степен):

Проф. д-р Андрей Захариев от СА „Д. А. Ценов“

Научна специалност на рецензента:

„Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Регистрация на рецензента в НАЦИД по реда на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ

(Регистър на академичния състав и защитените дисертационни трудове в НАЦИД): от 01.12.2018 г.

Рецензиран автор на докторат:

Докторант Милена Пешева-Боршел

Наименование на дисертационния труд:

„Ефектът на Единния Надзорен Механизъм върху европейската банкова система“

Звено, където докторанта е зачислен:

Катедра „Финанси“ при УНСС – София

Научна специалност на докторанта и форма на обучение:

Задочен докторант на обучение, финансирано от държавата по докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“, ПН 3.8 Икономика към катедра „Финанси“ на УНСС

Научен ръководител на докторанта:

Проф. д-р Силвия Трифонова, катедра „Финанси“ към Финансово-счетоводен факултет на УНСС

Основание за написване на рецензията:

Решение от заседание на Научно жури и Заповед №516/06.02.2023 г. на доц. д-р Михаил Мусов, зам.-ректор по НИД и МС на УНСС за състав на научно жури.

Нормативна уредба:

Настоящото становище е разработено в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България – ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ - ППЗРАСРБ и Правилника за учебната дейност в УНСС – част трета „Доктор“.

1. Информация за дисертанта

Докт. Милена Пешева-Борел е родена на 26.06.1989 год. В периода 2018-2023 е задочен докторант. Образованието си придобива както следва: 2008-2012 Бакалавърска специалност „Финанси и счетоводство“ с преподаване на английски език в УНСС, 2013-2016 Магистърска степен „Пари и финанси“ в Гьоте Университет, Франкфурт на Майн, ФР Германия. Понастоящем е старши анализатор в отдел Директен надзор на ЕЦБ – Единен надзорен механизъм. Владее професионално английски и немски език. Последователно научни ръководители по докторантурата са доц. д-р Лена Русенова и проф. д-р Силвия Трифонова.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Настоящата рецензия е изготвена съобразно примерна структура на рецензия за придобиване на ОНС „Доктор“. Тя съответства на нормативните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в РБългария, Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в РБългария и приложимата в УНСС вътрешна регулаторна уредба.

Представената за рецензиране дисертация изследва ефекта на Единния Надзорен Механизъм върху европейската банкова система. Дисертационният труд е в обем от 225 страници, в т.ч. въведение, пет глави, заключение, библиография, списъци на използваните съкращения, на графиките и таблиците и приложения, представящи част от банковите данни, използвани в иконометричното изследване. В изложението са представени 25 таблици и 22 графики. Библиографията съдържа 105 източника. Обемът на приложенията е 35 страници. По темата на дисертационния труд са направени 5 публикации.

Във въведението е обоснована актуалността на изследвания проблем, обоснована е негова дисертабилна основа. **Обект на изследване** в дисертационния труд е европейския банков надзор. **Предмет на изследване** в труда е ефекта на регулаторната среда върху ефективността на европейската финансова система, както и върху българската банкова система.

Основната **теза** на изследването е, че „... че въвеждането на Единния надзорен механизъм, като част от банковия съюз, е оказало определено влияние на различни характеристики на банковата система като ефективността на кредитните институции в Европейския съюз, както и на тяхната рентабилност, ликвидност и други параметри. Това влияние се осъществява чрез промени в регулаторната среда, промени в институциите, осъществяващи банков надзор и в изискванията към кредитните институции“.

Докт. Милена Пешева-Борел поставя за **цел** на дисертационния труд „... да се анализират факторите, влияещи на ефективността на кредитните институции, по-специално да се изследва как характеристиките на регулаторната среда и Единния Надзорен Механизъм като част от нея, оказват влияние върху ефективността на банковата система в еврозоната“.

В дисертационния труд е поставено решаването на следните **задачи**:

- Да се дефинира начинът на функциониране на Единния надзорен механизъм – структура, управление, правна рамка и ефективност;

- Да се анализира ефективността на кредитните институции в Еврозоната, както и да се направи оценка и интерпретация на различните фактори, които оказват значим ефект върху ефективността на кредитните институции;
- Да се разгледа специфичния случай на България, която от 1 октомври 2020 г. е част от банковия съюз, но все още не е част от Еврозоната, както и да се изведат основните предимства и недостатъци на надзора на кредитните институции, осъществяван от ЕНМ, през призмата на българската банкова система;

Авторката поставя за тестване следните изведени **хипотези**:

- Първата работна хипотеза на изследването е, че въвеждането на ЕНМ влияе по-скоро положително върху кредитните институции. Чрез проверката на тази хипотеза ще бъде отговорено на въпроса как ще се повлияе ефективността на кредитните институции вследствие на въвеждането на ЕНМ. За проверката на тази хипотеза ще бъде построен авторов иконометричен модел, чрез който да се изчисли по относително обективен начин ефективността на институциите. Ще се анализира влиянието на ЕНМ в областите, в които според настоящия анализ до момента би следвало да има най-значителни промени, а именно – надзорните правомощия на органа, осъществяващ банков надзор, независимостта на надзорните институции, надзорната практика, както и строгостта на капиталовите изисквания.
- Втората работна хипотеза на изследването е, че основни макроикономически параметри оказват влияние на ефективността на кредитните институции, например БВП на глава от населението, концентрация на пазара, както и върховенство на закона и контрол на корупцията и други. С проверката на тази хипотеза ще се провери емпирично кои други фактори от икономическата среда биха могли да повлияят на ефективността на кредитните институции.
- Третата работна хипотеза на изследването е, че индивидуалните характеристики на отделната кредитна институция – големина, капитализация, ликвидност се отразяват върху ефективността на кредитните институции.
- Четвъртата работна хипотеза на изследването е, че въвеждането на банковия съюз влияе на различни характеристики на банковата система. За да се изчисли емпирично този ефект ще бъдат създадени иконометрични модели, които да тестват ефекта на ЕНМ, по специално се анализират надзорните правомощия на органа, осъществяващ банков надзор, независимостта на надзорните институции, надзорната практика, както и строгостта на капиталовите изисквания върху отделните характеристики на кредитните институции – рентабилността на кредитните институции, тяхната ликвидност, както и капитализацията им.

В структурен план изследването е в пет глави. В първа глава се разглежда историческото развитие на банковия надзор, представлява литературен обзор

на съществуващата литература по темата на дисертацията. В литературен преглед се разглеждат две групи изследвания, а именно: от една страна изследванията, посветени на банковия надзор, от друга, научната литература, разглеждаща възможностите за измерване на ефективността на кредитните институции. Глава втора представя детайлен анализ на структурата на ЕНМ като част от банковия съюз и разглежда неговото възникване и процеса по създаването му. В тази глава са посочени и анализирани мандатът и целите на ЕНМ, както и задачите и целите на оставалите части от банковия съюз, зададени от европейското законодателство. Прави се задълбочено и критично изследване на начините на вземане на решения в рамките на ЕНМ и възможните начини за тяхното подобрене. Разглеждат се взаимовръзките с мандата и целите на Европейския банков орган и начините, по които двете институции биха могли да влияят една на друга. Основна част от втора глава е посветена на програмата за оценка на финансовия сектор, осъществена на Международния валутен фонд и резултатите от тази оценка. Посочени и анализирани са и основните инструменти, чрез които ЕЦБ осъществява директния си надзор, а именно процеса по надзорен преглед и оценка и цялостна оценка на кредитни институции. Глава трета обяснява иконометричния модел, използван за емпиричното изследване, като се представят източниците на данните в модела, методологията и обобщени статистики на най-значимите променливи в модела. Четвърта глава представя регресионния модел за анализа, както и резултатите от емпиричното изследване, показани в трета глава. Освен това, анализира резултатите от емпиричното изследване, а и представя статистически процедури за стабилност, проверяващи верността на данните от изследването. Целта на пета глава е да се разгледа специфичния случай на България, която от 1 октомври 2020 г. е част от Банковия съюз, но все още не е част от Еврозоната. Първо, се анализира развитието на банковия сектор. След това се посочва как се стига до решението за участие в Банковия съюз и различните негови аспекти и накрая се разглеждат резултатите от иконометричния модел, представен в Глава трета. В заключението са обобщени изводите от направеното изследване. Изведени са обобщения, изводи и предложения. С аргументи и факти се потвърждават по безспорен начин заявените хипотези.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Поставените в дисертацията задачи могат да се оценят за коректно изпълнени. Формулираните от докторантката в автореферата научни и научно-приложни приноси се оценяват като оригинално изведени и проблемно-насочени. Те са доказателство за мотивирано насочван от катедрата и научните ръководители докторант. Приложена е автентична методология с най-висока степен на иконометрична аналитичност, която е основа за научно издържани резултати и приноси.

4. Оценка на формулираните приноси и постигнати теоретични, теоретико-приложни и емпирични резултати

Заявените в автореферата приноси се оценяват като оригинални и научно

обосновани, както следва:

1. Обогаляване на съществуващата специализирана финансова литература по отношение на трите стълба на банковия съюз, чиято структура, цели и мандат са критично анализирани.
2. Идентифициране и задълбочено проучване на начина на функциониране на Единния надзорен механизъм, с цел изясняване на неговата структура, управление, правна рамка, ефективност и взаимодействие с останалите институции, занимаващи се с финансов надзор.
3. Разработен е авторов иконометричен модел за измерване влиянието на въвеждането на ЕНМ върху ефективността на кредитните институции в Европейския съюз, както и върху тяхната рентабилност, ликвидност и капитализация.
4. Изведени са ефектите, които ЕНМ осъществява в областите, в които според изследването има най-значителни промени, а именно – надзорните правомощия на органа, осъществяващ банков надзор, независимостта на надзорните институции, надзорната практика, както и строгостта на капиталовите изисквания.
5. Обогаляване на съществуващите научни знания относно състоянието на българската банкова система на базата на извършена оценка и сравнителен анализ на данните за ефективността на кредитните институции в България със средноевропейските.
6. Формулирани са препоръки с практическа насоченост за подобряване на ефективността на ЕНМ.

Извод: Авторката ползва професионален научен подход за изследователските си хипотези. Тя прилага новаторска схема за структуриране на дисертацията в пет глави, подкрепена с съвременна методология и актуална емпирика. Категорично са спазени правилата на научната етика, като е подписан и съответен документ за оригиналност. Отчита се широка информираност за достиженията на научната мисъл в изследваната област и богата практико-приложна осведоменост. Използваните изследователски методи са на най-високо научно ниво. Оценката на установените научни приноси е положителна. Чрез тях докт. Милена Пешева-Боршел демонстрира качества и умения да систематизира, изследва, моделира, проблематизира и доказва. Професионалната научна подкрепа от научния ръководител проф. д-р Силвия Трифонова е видима на всеки етап от изследването.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

В подкрепа на дисертацията са представени пет публикации, вкл. изнесени на авторитетни научни форуми. Считаю, че те отразяват коректно научния потенциал на автора и подкрепят популяризирането сред научната и професионална общност на основните приноси и постижения в работата на докторанта.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на изискванията за систематизирано изложение на основните достижения в дисертационния труд. Чрез него, в рамките на 55 страници, докт. Милена Пешева-Боршел синтезира позитивните достижения на дисертационното изследване, осъществено с подкрепата на колектива на катедра „Финанси“ при УНСС.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Въпрос за уточняване в рамките на публичната защита:

Следва ли да се установи горна граница на регулациите и надзора осъществяван върху кредитните институции в ЕС? Не се ли превръща вече в самоцел прекаленото регулиране и надзорни мерки, за сметка на класическото банкиране и разширяване в конкурентна среда на банковите услуги.

8. Заключение

Налице е успешна докторантура довела до дисертабилно изследване с висока иконометрична сложност, публикации и научни изяви. Подкрепата от научния ръководител е видима и позитивна във всички разрези и насоки.

Върху основата на всичко гореизложено, изразявам позитивно заключение – „ЗА“ присъждането на ОНС „доктор“ по икономика на докт. Милена Пешева-Боршел от катедра „Финанси“ на УНСС.

27.04.2023 г.

Свищов

.....

/Проф. д-р Андрей Захариев/